

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kiment balra a 23. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton dében. Ára évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. é. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelteik.

A „nyitási” cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középütcza, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési díj

K. KÖZLÖNY

april-juniusi folyamára.

Egészévre . . . 12 forint.
Félévre . . . 6 „
Évnegyedre . . . 3 „

Az előfizetési pénz kiadó Stein János középütczai könyvkereskedésébe küldendő, hol a megrendelt példány pontos megküldéséről intézkedve van.

A nemzetiségek s a magyar kérdés megoldása.

(B.) Tudjuk, miszerint a szász nemzet ez időszerűt corifeusai azon eszmét hirdetik a lapokban, azt szeretnék érvényre juttatni oda fent, azzal ijesztgetik a szász és román népet ide lent, miszerint ha a magyar kérdés történelmi alapokon adatnék meg, főleg ha a szent István koronája területi épisége sértetlen marad, akkor a szász és román nemzetiség martalékul van oda dobva a magyarságnak.

Csodálatos eszmeavarként tűnik fel előttünk, a midőn azok, kik egy oly nemzet nevében szólalnak fel, mely democraticus intézményeit magával hozta ős hazájából, s mely még azon területen is, a hol lakik, alig bir többséggel, éppen a különböző nemzetiségek közti surlódások ében tartására törekednek, a helyett, hogy a különböző nemzetiségek közti egyetértés s testvéri szeretet utján igyekeznének nemzetiségüket biztosítani, mely egyetértés csak az által volna elérhető, ha mindnyájan őszintén ragaszkodnának hazánk alkotmányos multjához s az alkotmányos szabadság felvirágzásában keresné minden nemzet nemzetisége biztosítását.

Mi tudjuk s azt hisszük, hogy azok is, kik hazánk körülményeivel kevésbé ismeretesek, ha után gondolnak, csakhamar belátják, miszerint a szász-vezetők ez eljárása, nem annyira a szász vagy román nemzet, mint a burocracia érdekében történik; mert hiszen miután 1848-ban eltöröltették a kiváltságok s kimondatott a jogegyenlőség elve, nincs semmi helyes ok az egymástólí féltékenységre, hanem valaki vagy valakik, a nemzetiségek közti féltékenység ébrentartása által akarnak, egy központosító, de egyszersmind germanizáló rendszer meghonosítását keresztülvinni.

Mi örömet hisszük, hogy ez eszmék mai napig sem fogamzottak meg a szász s különösen a román nemzet többsége kebelében; sőt meg vagyunk győződve, hogy mindkét nemzet józanabb gondolkodásu független tagjai, éppen a különböző nemzetiségek közti surlódások megszüntetésében s a magyar kérdés történelmi alkotmányos alapokon megoldásában hiszik feltalálhatni s találnak is fel azon alapokat, melyeken nemzetiségüket biztosítani lehetne, a nélkül, hogy bármelyik nemzetre igazságtalan nyomás gyakoroltatnék, vagy valamelyik a kiváltságok összeontott faluiból igyekeznék magának védbástyákat emelni.

Azonban miután bármi oknál fogva, a szász és román nemzetnek a burocratián kívül álló tagjai, ez idő szerint merőben közönyösen viselik magokat a közügyek iránt, s ez oknál fogva mind a szász, mind a román burocrata urak nemzetök nevében szoktak fellépni, nem tartjuk fölöslegesnek, habár rövidben is fölfejtani, ha valjon a magyar alkotmány s a szent István koronája területi épisége rehabilitációjától lehet-e félteni általában a nemzetiségeket s különösen a szász nemzetiséget.

Sok vész, fenyegető fellegek vonultak el egyszer is, mások is hazánk ege felett, catastrofa catastrofát ért, nevezetesen a török s német uralom feletti vita korszakában. A haza pártokra szakadt, majd egyik, majd a másik párt kerekedett fölül, s gyakorolt nyomást a legyőzött párton. Szenvedtek az egyesek akár szászok, akár románok, akár magyarok voltak; de hogy a magyar nemzet a hazánkban lakó nemzetisé-

gek magyarizálására törekedett volna, arra példa nincs.

Mutathat-e a történelem a politikai türelmességre szebb példát fel, mint azt, hogy a szász nemzet magával behozva democraticus intézményeit, bír azok a haza aristocraticus szerkezetébe bele nem illettek, de azért a szászok ezeknek használatában, fejlesztésében s ezeknek értelmében önkormányzásokban a magyar időben gátolva nem voltak.

Hogy a magyar uralom idejében készült s megerősített statuti a szászoknak, a burocracia hatalma emelkedése idejében, az ugynevezett regulativum punctumok által, törvényhozáson kívül, a szász nemzet alkotmányos fejlődése hátrányára s a burocracia érdekében korlátoztattak, annak sem a magyar alkotmány, sem a magyar nemzet nem oka.

Mind e mellett a szebeni szász burocrata urak, kegyencz germanizáló rendszerök érdekében, a magyar alkotmányt s különösen a szent István koronája területi épiséget mumusként szokták a kormány, a szász s román nép elébe állítani.

Nézzünk vissza az újabb, de 1837 előtti korszakra, a midőn még nem kezdődtek volt meg hazánkban az alkotmányos mozgalmak. A kormány megtámadta a szász papok dézmáját. Egy a kormány által tisztviselőkből alkotott törvényszék előtt (productionale forum) folyt a kormánynak a szász papok ellen intézett pere. Hogy az akkori kormánynak komoly szándoka volt a szász papok dézmáját elejteni, kitetszik abból, mert a delegált forum azon tagjai, kikre a kormánynak teljes hatása volt, a szász papok dézmája ellen szavaztak. Az ítélőszék többsége magyar tisztviselőkből állott. Azonban akadtak magyar hivatalnokok többen, kiket sem nemzeti gyűlölség, sem a kormány befolyása nem volt képes letéríteni az igazság teréről. E férfiak teljes erőmegfeszítéssel védtek a szász papok dézmáját s diadalmaskodva megmentették a szász papi dézmát, mi ma már kárpótolva van.

Él-e ez eset, s e férfiak emléke a szász nemzet fia kebelében, mi nem tudjuk, s nem is egyébrt hoztuk fel a példát, mint annak bebizonyítására, hogy az alkotmányos szellemű magyar párt akkor sem volt kárára az idegen nemzetiségeknek.

Vessünk már most egy futó pillanatot az 1837-diki országgyűlésen kezdve tartott rendi országgyűlésekre. Nem hisszük, hogy a szebeni burocrata urak, egyetlen példát tudnának felmutatni arra, hogy az azokban kétségen kívül többségben volt magyar párt, egyetlen egyszer is megtámadta volna a szász nemzet autonomicus állását.

Menjünk át már az 1848-diki pozsonyi, kolozsvári s pesti országgyűlésekre. Talán ezek közül valamelyik támadta meg a szász vagy a román nemzetiséget.

Koránt sem, mert hiszen az 1848-diki törvények éppen a polgári jogegyenlőség elvét mondják ki, mi a szászoknak, kik magok közt e jogot már rég élvezték, nem lehetett ellenőkre, a románoknak pedig, ez által az alkotmány sánczain belől lépve, nem lenne nehéz nemzetök jogos igényeit az 1848-i törvények alapján érvényre juttatni.

Mind e mellett a román s szász burocrata urak éppen az 1848-diki törvények ellen mutatnak legnagyobb ellenszenvet, csak azért, mert az alkotmányos kormányrendszer visszaállítása újból véget vetne az egyes burocrata urak hatalmának.

Nem érezzük magunkat sem hivatva, sem jogosítva arra, hogy a nyelv kérdésére vonatkozólag részletezésekbe ereszkedjünk, s ez talán nem is volna korszerű, annyit azonban bátrak vagyunk nyilvánítani, miszerint a nyelv kérdése loyális szabadelvű megoldása csak egy teljesen kiegészített Magyarország országgyűlésén remélhető, hol a Királyhágon túl és innen lakó román, német, szláv és magyar elem teljesen képviselve levén, megszűnhetné a gyöngeség érzetéből eredő féltékenység, szabad tér nyílnék a nemzetiségeknek értelmiségük kifejtésére, s ennél fogva lehetséges lenne a különböző nyelveknek a socialis téren úgy, mint a közjogi, kormányzati s igazságszolgáltatási téren akorra szabadságot biztosítani, a mekkora egy

helyes, pontos, gyors s a lehetőségig olcsó kormányzással, igazságszolgáltatással összefér.

Nem szeretnők hinni, hogy a szász publicista urak a nyelv kérdése ilyeszerű megoldástól vonakodnának, s csak azért elleneznek az 1848-ki alapokra való lépést, vagy hogy a Királyhágon inneni román vezetők, nemzetiségük erősödését másfelől várják, s csak azért nem óhajtának a Királyhágon túl lakó románokkal szorosabb összeköttetésben lépve, erősíteni nemzetiségüket.

Minket magyarokat s székelyeket separatismussal is szoktak vádolni a centralista urak. De valjon nem inkább separatismusra vezet azoknak terve, kik nem elégsznek meg, hogy a szent István koronáját Magyar, Horvát- s Erdélyországra eldarabolják, hanem ezen felül szeretnék Erdélyt magyar, székely, román s szász országocskára darabolni.

Nem gondolták-e meg a szebeni burocrata urak, miszerint hadügy, pénzügy, kereskedelem, közlekedés czélszerűbben intézhetők Erdély minden ajku népei érdekében egy erős magyarországi országgyűlésen, hol érdekeinket inkább ismerik, mint a birodalmi tanácsban.

Szóval, mi meg vagyunk győződve, hogy a magyar kérdésnek történelmi alapokon a pragmatica sanctio s az 1848-ki törvények értelmében megoldásától, következőleg a szent István koronája területi épisége rehabilitációjától nem lehet félteni, sem a birodalom nagyhatalmi állását, sem a különböző nemzetiségek érdekeit, s hogy óvatossabbak voltak, inkább nemzetök érdekében működtek azon szász képviselők, kik a régi erdélyi rendi országgyűléseken büszkén emlegették, miszerint nemzetök „ad retinendam coronam” hivatott be.

Vége meg vagyunk győződve, miszerint a román nemzet, mely nem oly régen lépett be az alkotmány sánczai közé, szabadabban fejthetné ki erkölcsi erejét, ha a magyar kérdésnek az 1848-ki alapokon megoldása következtében a Királyhágon túl lakó testvéreivel egyesítve működhetne Magyarországi alkotmánya oltalma alatt nemzetisége érdekében, mintha egy burocraticus rendszer korlátai közé szorítva, csak a román burocraták kezei között maradna ezután is a nemzeti érdekek képviselése.

Lapszemle.

△ A „Hon”-ban egy gyönyörű cikket olvasunk, mely így szól:

Az „Ostdeutsche Post” azt az észrevételt teszi Tisza Kálmán legközelebbi cikkére, hogy Erdély iránti nézetét ócskának tartja, mert a mi Erdélyben 17 év előtt történt, az már elavult: esztelenység volna hinni, hogy mai nap az akkori állapotokhoz lehetne hozzá kötni a fonalat; s hogy 1860. octobertől fogva oly viszonyok fejlődtek ki, miket eldecetálni nem lehet, s nem szabad azt a tanácsot adni a koronának, hogy okmányokat, melyek a legmagasabb aláírást viselik, megsemmisítsen.

„Erre igen szoros dilemmával feltehetünk az „O. P.”-nak

„A magyar alkotmányos kérdésben csak két kiindulási pont van: az egyik a jogfolytonosság, a másik a jogeljárás elmélete.”

„Mind a kettőnek világos, praecis theoriája van.”

„Ha a jogfolytonosság elméletéből akar kiindulni a kormány, akkor adott tényekre talál, azokat fejlesztheti; — ha nem tetszenek, maguk utján újra kérdésbe teheti, proponálhat kiegészítő, magyarázó, visszahúzó törvényeket; de kiindulási pontján csak azt választhatja, melynél a jogfolytonosság megszakadt; s ha áll az „O. P.” azon thesis, hogy okmányokat, mik kellően vannak felszerelve, egyoldalul megsemmisíteni nem lehet, a legutóbbi 5 évre nézve; akkor áll az 50 évre nézve is. A logica most is az, az mi Aristoteles korában volt.”

„Ha azonban a jogeljárás elméletét akarja kiindulási pontul választani a kormány; akkor az alkotmányozás joga egyedül a fejedelmet illeteti, s ha az uralkodó jónak látja országa egyik felének oly engedményeket adni, melyek a másik felnek kárára nincsenek, ennél pedig közöbajtást képeznek, arra teljes joga van a mondott theoria szerint; s mi viszont azt nem hisszük, hogy legyen államférfi, a ki a koronának azt a tanácsot

adja, hogy országa ily nagy részének közöbajtását ne teljesítse, csak azért, mert néhány theoreticus fő inkább szereti azt látni, hogy a birodalom tagjai egymást parályozzák, csakhogy az ő kedvence építménye a papíron változtatást ne szenvedjen.”

„Tehát, ha jogfolytonosságból indulunk ki, akkor toties quoties az irott törvény az ur; ha pedig a jogeljárásból, akkor az uralkodó akarata az ur, szinte toties quoties.”

„Nálunk az erdélyi kérdés nem legelújuskodás: hanem világos nemzeti existencia kérdése; az erdélyi magyar elem nullificatióját Magyarország közönnnyel nem nézheti, s engedje meg nekünk az „O. P.”, hogy mi bármily hosszú idő közbejöttével se tegyük le azon reményünkről, hogy a kormány nem fog sokáig üthetni érzelmi politikát erősebb érzelmi politika ellen, s elvégre is az Uralkodó szava fogja ketté vágni azt a csomót, a mi csakugyan nincs megoldva az erdélyi octroyált választási rendszer alapján alakult országgyűléssel; melytől a magyarság képviselői távolmaradtak.”

„Ezt tán az „O. P.” sem fogja normalis és kiváltképen kelemetes helyzetnek binni.”

„A legelújuskodás vádjá inkább az „O. P.”-ot terbeli, midőn azt hozza fel, hogy Erdély megjelene a magyar országgyűlésen már azért is lehetetlen, mert az octoberi férfiak Erdélynek külön kancellárt creáltak. Hiszen Horvátországnak is külön kancellárja van, tehát az a hivatal annál is örökös akadály legyen-e a Magyarországi egyeshülésre?”

„Az pedig éppen méltatlan vád, a mivel Tisza Kálmán gyanúsítási akarja, mintha „T. K. szempontjából a szászok és románok nem volnának jogosítva államjogi kérdésekben nyilatkozni: holott T. K.-nak, mint nép emberének, a nép akaratát tisztelni kellene. E sophisma ellen tiltakozunk. Mi mindnyájan tiszteljük a nép akaratát, tekintet nélkül a nemzetiségre. E kérdésben mind az erdélyi román, mind a szász hazafiak nyilatkozata a mi szempontunkból is fontosnak és határozónak tartatik; s e nyilatkozat fel is található azon választási jegyzőkönyvekben, melyek szerint Erdély minden választó kerülete felküldte képviselőit a pesti országgyűlésre.”

„Tessék elbinni, az „O. P.”-nak, hogy a legnehezebbeknek látszó kérdéseket egy ingyen jött benevolentiával jobban meg lehet oldani, mint egy milliót érő Rechthaberei jal.”

Némi észrevételek

B. urnak „A kolozsvári deficit” tárgyában a „Kolozsvári Közlöny” 45. 47. 48-ik számai alatt közzé tett taglatára.

A magas politika kérdései már évek óta annyira lefoglaltá tartják elménket, annyira átvonnak minden cselekvényeinket, hogy szintűgy jölesik, midőn azok aggodalomteljes korszakában községi és társadalmi életünkről is, felszólalás gyanánt néha egy-egy hangot hallunk elbűllámszani; egy ily felszólalás nem csak érdekes, hanem egyszersmind feltűnő jelenségek tekintetű, ha elgondoljuk, hogy az 1861-ki nagy nemzeti retiráda óta községi életünket helyben megjelenő két lapunk majdnem egészen ignorálta *), s mindazok, kik a város keblé ügyeinek vezetésére polgári kötelességük önértetével szánták erejüket, semmi elismerést nem érdemelének, hanem éppen arra volnának kárhoztatandók, hogy figyelmessan, pedig a ki magát edes illusiókban ringatni nem akarja, s másokat is hű, ábrándos álmodokkal keesegtetni nem kíván, beláthatja: miként annyit tért vesztettünk, illetőleg adtunk fel politikai közéletünk competenciájából, hogy alig létezik számunkra már egy parányi szeglet, hol, ha nem is közjogi, de hozzánk legközelebb álló, közös magán-ügyeinket tárgyalhatnók, hol a hatalommal érintkezhetünk, s állapotunk javulására valamit lendíthetünk. Van egy pár nemzeti intézetünk, melynek ügyébe szólhatunk; egy néhány magyar város, hol megállhatunk.

Azért örömmel felt keblem, midőn azt láttam, hogy (B) ur cikksorozatát kezd a „K. Közlöny”-ben Kolozsvar pénzügyi állapotáról, s örültem főképp annak reményében, hogy (B) ur a bajt felismerve, habár elvei nem is engedik tán, hogy az üvegharang alól hallassa tanácsait; de a hírlapok utján oly életrevaló terveket hoz javallatba, melyek a város feldölt financialis szekerét talpra állítják, sőt tán meg is indítják. Azt vártam, hogy B. ur a közölgöt menetével nem eléggé ismeretes künn

*) Elmondottuk bizony mi nézetünket mikor szükség volt rá, sőt cikksorozatokat írtunk egy fontos mezőgazdasági kérdésben, felmérések, sétatér ügye, közmunkák, s minden tudomásunkra hozott kérdések nem ritkán voltak élénk figyelmünk tárgyai. Szerk.

álló polgárságot szava merlegbe vetésével jobban megismerteti a helyzet bájait, rámutat a túlnak nem függő s azért el sem hárítható akadályokra, azt saját érdekében túljelme, kitarásra, áldozatkészre buzdítja, s ekként a polgárságban községi ügyei iránt érdeklődést, a fennálló községtanás irányában bizalmat, ragaszkodást fog felkeltetni, és azt vártam, B. ur el fogja mondani: miként a városi hatóság, a községtanás, mely a város érdekében jól felfogott hazafi kötelességét teljesíti, méltánylást, támogatást érdemel; mert állása, helyzete sokkal tiszteletesebb, mint azoké, kik a cselekvés körén kívül maradnak.

Azonban a hosszú három cikkéből keserű csalódással egyebet nem tudtam meríteni, kiolvastam azokról: miként B. urat nem azon minden párt-színezettől kitisztult szándék indította a kolozsvári községtanás taglatatára, hogy az által segítsen, hanem inkább alkalmat használja fel a költségvetést arra, hogy annak ürügye alatt elmondhassa a haza közjogi fontos kérdéseiről saját nézeteit, s összehasonlítás téve a 86%-i és 1865-iki költségvetés között, abból kivonhassa: lám 861-ben minden dolog brilliant lábon állott, ma már minden hanyatlott, a városi közvagyon pusztulásnak indult, a házfentartás a polgárság zsebéből támadja meg.

Ha ily forma tendencia nem vonulna át B. ur cikkéin,*) hanem g. anuitás és kopasz negatív lengené azokat át, úgy valóban hallgatnék, de gyanúsítást nem tűrhettek; a tévedéseket helyrehozni kötelesség, mert nincs veszedelmesebb s csábítóbb oly okoskodásokról, melyek előítéletekre vannak fektetve, ha minden felvilágosítás, s eligazítás nélkül terjedtebb kört foglalni engedtetnek. Nem akarom, hogy a bal vélekedések nagyobb gyökeret verjenek, s a való helyett, hogy mind jobban fejlene ki, még nagyobb homályba vonuljon a polgári közönség eleibe, szölköt tehát B. ur bírálatához.

Tagadni nem lehet, miként Kolozsvár deficitje oly roppant összegre rug, hogy ha azon egy, vagy más módon segítve nem lesz, nem csak hogy a városi közvagyon elenyéléssel fenyegeti, hanem, mintán a városi kiadásokat fedezni kell, az egyes polgárok anyagi erejét is meg fogja még a mostaninál érzékenyebb módon támadni. Azonban ez a birodalomtól elkezdve le az utolsó községig, mindentűl általános calamitas, s valameddig az egészet magában foglaló rendszer nem változik, a községek sorsa javulása sem remélhető másként, mintha ezek kimondják, hogy az önkormányzat azon árnyékát sem kívánják megtartani, a melylyel jelenben fel vannak ruházva; de mindaddig, míg ehez egy jobb jövő fejében ragaszkodnak, s az önként feladástól tudni sem akarnak, a baj mind létezni, sőt növekedni fog; különben csalatkoznék, a ki azt hiszi, hogy ezen pénzügyi rossz állapot csak most keletkezett, örökölt baj ez, mely korábbi idők szüleménye. A városi fiandialis ereje még 848-ban megbombolt, azóta csak sántikál; 1861 óta pedig még kimerültebbé vált; 1861 előtt is a deficit minden évben a mostanit megütötte, csak hogy akkor nem volt annyira kirívó, mert a házfentartás nem volt oly költséges, s az adósságok nagyrészből törlesztéséből, s a nagy összegű ajándékozásokból fennmaradt urbéri tőkék a deficit fedezetére fordítottak, s szerencsésen el is költették — ma azonban már ezen alap is kimerült.

B. ur a költségvetést általános szempontból tekintve úgy látja, hogy abban sem a bevételek, sem a kiadások nincsenek kellőleg részletezve, mi a történet hibák takargatását engedi gyaníthatni.

Legyen B. ur meggyőződve arról, hogy ha a

*) Azon cikkek fő tendenciája az, hogy a burocraticus rendszer terhelő volta kimutassák, s másfelől ott, hol lehet, a városi vagyona gyarapíttassék. Szerk.

mult időkből némi takargatást fel is tudnánk mutatni, de ma ilyesimre sem B. ur, sem más reálalálni nem tudna; jelenleg nincs mit leplezni, állapunk annyira nyilvános, hogy semmi takargatást meg nem tűr.

A nem kellő részletezés vádjára pedig csak azt lehet mondani, hogy valamint az államoknál, úgy a községeknek sem szokás a háztartási számvéletről egy könyvet kinyomtatni, elégségesnek tartatik, ha a községtanás tetelek fő- és alrovátok szerint általánosan állítanak fel, a részletezés pedig az ügyágakról külön készített kimutatásokban foglaltatik. 860-861-ben sem történt a város költségvetésében semmi különös részletezés, hanem a mellékletekre történt hivatkozás; most is minden főtételnek meg van a részletes kimutatása, s azt cikkíró, ha nem csak a levegőben akart hadonászni, megtekinthette volna, és bárki még ma is megtekintheti; mert senkinek érdekében nem áll a reafogott takargatás, hanem a hatóság inkább abban leli örömet, ha a város minden polgára saját közügyei iránt érdeklődéssel viseltetik, s magának fűradságot veszen, mielőtt az olesó gyanúsítás fegyveréhez nyul, meggyőződést szerezni, s jó szándékkal járul tanácsával a baj könnyítéséhez.

Áttér cikkíró a 86%, 86½ és 865-diki bevételek összehasonlításához s kikéri, hogy az általa felállított rossz kezelést következtethesse, miként 865-ben kevesebb a bevétel. De minő operatívhoz nyul cikkíró? a 865-dik költségvetésből levonásokat tesz; ellenben a 861—862-dik költségvetéseket érintetlen hagyja, hogy ily számforgatási művelet után a különbséget kibuzhassa. De biz, édes uram, koró volt a lapu szára akkor is és most is az, csak az a különbség, hogy önök akkor takargatták a deficitet, s ennek fedezetét a kárpótlási tőkékre utalták, ma pedig, midőn a tőkék elvándoroltak, nincs más segítés mód, mint a házfentartást a polgárok egyenes, vagy egyenetlen adózása által fedezni.

Tekintsük azonban miként állanak az egybe-hasonlítások:

Ígaz, hogy a 860-diki bevétel 89,198 frt 98 krajczárt tett, de ha B. ur ezen évi költségvetésénél is azon operatív követi, mint a hogy a 865-dikivel elbánt, ezen bevétel kevesebb száll, mi e szerint látjuk a két költségvetést szembeállítván: a 86%-i-diki bevétel 89,198 frt 98 kr, ebből azonban a cikkírónak a 865-diki költségvetés egybeállítása mintájára levonandó.

a) A 2-dik sorszám alatti 1,465 frt 28½ kr kamatnak kétharmada 960 frt 85 kr.

b) A 4, 5, 6, 7, 8 és 9-dik sorszám alá felvett 51,364 frt 80½ állandó rendes jövedelemnek 5%-a 2,560 frt 24 kr.

c) A borárlás után feltett jövedelem, melyre 865-re semmi fel nem tétetett, 9,000 frt, együtt 12,529 frt 9 kr, ekkor marad 86%-i-diki jövedelemnek 76,669 frt 89 kr.

Ezzel szembeállítva a 865-diki költségvetés szerinti 82,732 frt 61½ krból nézettünk szerint is leltendő 7,402 frt 50 kr levonásával fennmaradó 75,330 frt 11½ kr.

Nem az a tanúság tehát, hogy a 865 ki bevétel kevesebb 19,399 frt 35 krral, hanem a különbség csak is 1,339 frt 77½ kr.

Továbbá ha a 86½-diki költségvetés szerinti bevételt illusio nélkül kívánjuk a 1865-ivel szembe állítani, a különbség így tűné ki magát.

A 861½-ik költségvetés szerint bevétel 103,090 frt 96 kr. Ebből leltette B. ur művelete szerint.

a) A bevétel 2-ik sorszám alatti feltett 1227 frt 73 kr. kamatnak ¾-dát 818 frt 38 ¾

b) bevétel 4-től 9 sorszámig állandó rendes

szabadság prédikálóinak legnagyobb része ellökte magától azokat a meggyőződéseket, melyek a lelket nemesítik. Az Istennek az emberrel való egybekötését elszakították. Kinyilatkoztatták, hogy nincs Isten, a kibe az ember a szabadságért való nagy küzdelemben bizodalmat helyezhetné. Az ember halhatatlanságát, ezt az igazságot, mely minden nagyságnak a csirája, ők kinevezték. Az ő bölcseségük szerint az ember a véletlen teremtménye volt, az anyagnak egy vegyülete, egy napi állat, fereg, mely csakhamar elrohad és örökre elenyésczik. Minő balgatagság vala tehát azt várni, hogy ilyen emberek nemönek szabadságát kivívják, hogy ilyen kezében az emberiség reményei és legszentebb jogai biztonságban legyenek. A szabadság kezök érintésére be lön szennyezve, lehelletük által meg lön fertőzve, s mégis abba a hiszbenben voltunk, hogy felkarolásokra ép erőben és dicsőségben fog fölemelkedni. Olyan férfiakról, kik az erkölcsiéget nyilvánosan az önérdékre alapították, azt az elszántságot, azt a hősi erényt, azokat az áldozatokat vártuk, melyeket a szabadság az ő védelmezőitől minden időben megkíván.

Az európai utolsó szabadságháború rossz ki-menetelének főokát egy amerikai, *) ki saját forradalmának történelméről kér e részben felvilágosítást, könnyen kitalálhatja.

Ennek az utolsóknak szerencsés kimenetele volt

*) Channing (szak-amerikai, bostoni unitarius pap volt. Született 1780-ban április 7-én, meghalt 1842-ben október 2-án. Az „európai utolsó szabadságháború” alatt szerző természetesen az 1789-ben Franciaországban kitört nagy forradalmat értette. Fordító.

jövedelmek címén feltett 51,418 frt 59 kr. 5%-a 2,570 frt 92 ¾

c) a bevétel 11 sorszám g. és h. pontja alá bevételnek tett urbéri tőkék, s ezek kamatját 24,977 frt 15 kr. együtt 28,316 frt 56 kr. marad 861½-ik jövedelemnek 74,774 frt 39 kr.

Ezzel szembe állítva a 7402 frt 50 kr. leltésével fennmaradó 865-ik jövedelmet a 75,330 frt 11½ ismét nem az a tanúság, hogy a mostani burocrata 1865-ik a 186½-ik évhez képest 12 ezer 792 frt 59½ kr. kevesebbet vesznek be, hanem az, hogy ma többség van 555 frt 82 ¾ kr.

A fennebbieket szerint tehát az a tanúság, hogy ha a 186½, 186½-iki költségvetések és az 1865-iknek mintája szerint készítettnek vala, nem lühte volna ki magát a cikkíró által a gyaniásra kikerekített bevételi különbség.

Ezután áttér cikkíró a költségvetés egyes tételeire, azt mondván, hogy 186½-ben is voltak bezárandó activ követelések, de nem 63,863 ft 83 kr. annál fogva a bevárandók szaporodása a rossz kezelésnek tulajdonítható, erre csak azt lehet mondani, hogy a város bevárandói 1688-tól vezettetnek, arról nem tehet a mostani községtanás, hogy ezen augias istől kitakarítására sem 1848 előtt, sem a mult 10 évi községtanás, sem végre a 1861-dik per eminentiam ugynevezett alkotmányos communitas nem gondolt, hanem ily nagy összeget ön ámtására bevárandónak vezetett; arról sem tehet, hogy a 1861-ben bevárandónak vezetett 53,639 frt, ma 63,873 frt 38 krra, főképp a miatt felszaporodott, hogy egy alkotmányos tisztviselő, kinek nevét se révségből elhallgatjuk, a városnak nevezett realitását kibérelvén több évek óta semmit nem fizetett, hanem per utján kell fizetésre kényszeríteni.

Egyébiránt cikkíró megnyugtatótárára legyen elég annyit felemlíteni, hogy a mostani községtanás a bevárandók kitisztázásáról, a felvehetőknak felhajtásáról gondoskodott, s így a mult idők mulasztását helyre fogja hozni, azért mi sem kívánjuk azokat, kik a városi pénztárba tartoznak, cikkíró tanácsát követve, a közvélemény e'be állítani; mert azt a cikkíró igen jól tudja, hogy ez valami olyan forma hatást szokott gyakorolni, mint a mi a tortura-rendszerrel jegyeztetett meg: „mentetur qui ferre potest, et mentitur etiam ille qui ferre non potest,” bukkott embernek csak az első fizetési pontatlanság okoz, arcz pirulást, azon túl semmit sem szokott szégyenleni, még az elzárási parancs is legfeljebb annyit eszközöl, hogy saját bőre érdekében elébb áll, ha az újságlapba-igtatás fizetéshez juttatná az embereket, vajmi kevés dolgok lenne a törvényszékeknek.

Mi a bevételek 2-ik rovata szerinti 7402 frt 50 kr. töké bevételét illeti, megkívánjuk jegyezni, hogy abból csak is 150 frt áll urbéri papírban, az ezen felül még 7297 frt 50 kr. készpénzben lenne béveendő, de az is csak úgy, ha a per lejár, s a végrehajtás foganatosítható leend.

Óhajtható volna, hogy semmi tőkéje a városnak ne le költessen, de hát 1861-ik, és az előtt miért költöttek el a város tőkéjét? miért tétettek oly egyszerű, s a város erejét felülhaladó ajándékozások? erre tán cikkíró tudna legmegnyugtatóbb felvilágosítást adni.

A 4-ik sorszám alatt állandó bevételek címén előforduló jövedelmek sorozatáról azt jegyzi meg cikkíró, hogy „bárha azok miniseri óvatossággal vannak részletezve, még is azon keserves tanúság észlelhető, hogy a város bevétele évről-évre apad”, hát csak ebből tudja cikkíró észlelni, hogy csak a hozzánk annyira közel álló 1861 óta minden vállalat, ipar, kereskedés, gazdaság annyira hanyatlott, hogy a gondolkozni tudókat aggodalom fogja el, hová fog ezen állapot vezetni; de hisz

azért, mert ez a magán- és közérény fővezér-sége alatt lön megkezdve és folytatva. A mi szabadságunk nem egy szerencsés véletlen által jutott a mi birtokunkba, sem nem vala egy néhány vezér-férfinak az ajándéka, hanem ennek a magva nagy bőséggel el vala szórva az egész nép szellemében. A nemzetnek lelkiismeretében és értelmében vert gyökeret. Mély meggyőződéseknek és nemes elveknek volt szüleménye, melyek nagy messze el voltak terjedve. Nekünk nem volt Párisunk, nem volt fővárosunk, mely néhány vezető által mozgalomba hozva, befolyásait „egy hatalmas szivhez” hasonlólag a töle függésben levő és szolgálatjára álló provinciákhoz szétárasztta. A mi házánk egészen sziv volt. Az éltető elv elárasztotta a polgárok lelkeit, s minden falu megbotta a maga illetékét erősítésére annak az ünneplés önleltározásnak, hogy szabad akar lenni. Ezzel magyarázatát adtuk egy, a mi forradalmunk történelmében feltűnő jelenségnek; t. i., hogy a mi forradalmunkban nem valának vagy legalább nem állának elé olyanszerű nagy emberek, a melyekkel mi más országokban találkozunk; olyan emberek, a kik az ő különösen kitűnő személyes működésük és fényes tetteik által egy nép számára döntő hatást gyakoroljanak. Az amerikai népben sokkal több nagyság volt, hogysém némely vezetőnek ezt a többieket elhomályosító nagyságát megengedhesse. Az egyesült államoknak ennél fogva nem is volt szabadítójuk, nem politikai megváltójuk.

Való igaz, hogy Washington sok jó szolgálatot tett nekünk; de Washington nem volt hős a szónak közönséges értelmében. Mi soha sem be-

cikkíró, ha saját tárczáját megtekinti, érezni fogja, hogy a pénz, mindamellett, hogy becse nincs, naponta szűkebb, semmi természetényt, iparczikket árusítani nem lehet; a jószágok alig jövedelmeznek annyit, a mennyi adóra, s ház fentartásra szükségeltetik; hát csak a várost akarja B. ur ezen általános calamitas alól kiváltásigítani?

Nem tudjuk, hogy B. ur minő utat lát cél-szerűbbnek, s szokott tán követni maga is, jövadamai bérbeadásánál, de a város előtt más kiadási mód nem lehet, mint a nyilvános kihirdetés, és nyilvános árverés, mely a vállalkozóknak szabad concurrentiát nyit; arról nem tehetünk, ha ez cikkírónak burocratikus, nem pedig demokratikus utnak tetszik, de a városnak, míg törvény alatt áll, ettől eltérni nem lehet. (Folytatjuk.)

Egy pár észrevétel a székely „Vadrózsák”-at illetőleg.

(folytatása és vége.)

Gyula-Felérvárt, máj. 12.

Ezek után szerény véleményezésem a Vadrózsák következő kötetét s főleg a tájszótárt illetőleg odamenne ki, hogy a d a l o k, találós és egyéb mesék, táncz-, név- helyszók s egyéb nyelvsajátságok vidéke és vidékei, melyben és melyekben azok valóban divatoznak, pontosan és hűve jeleztenének. Mi azon fontos körülményből is szükséges, mivel ugyan egy dal, vagy ugyanazon röpvers fölött is gyakran a különböző vidékek nyelv arnyalatai eltűnnek s más-más szólam-alakot vesznek föl. Így például a közép- és s i-nek amaz udvarhely- s keresztfurcsái ő, s é-zetével, szögédiféle ecclipsiseivel, sajátosság attractióival nem találkoznak Csik-, Gyergyó- és Kászonszékekben, melyekben jobbra mindenütt egészen, bizonyos lassúsággal és ropogóssággal ejtetnek ki a szók; s azért ha az idevaló nyelvjárás talán nem is mutat föl oly csint a szólambau, mint más vidékekéi, de mindenesetre fölmutat jó, eredeti s az irodalmi nyelv által is leginkább hasznosítható alakokat.

Miután pedig a Vadrózsáknak elvitázhatatlanul az összes Székelyföld kertjéből kellett volna és kell összeszedniök, hogy azok az egész nép szellemi virágainak legyenek hervadatlan, idővelledzőlő koszorujává: természetes és tán még egészen el nem készt gondolatnak vélném, főleg a tájszótárra nézve, azt, hogy Kriza ezen gyűjteménye lenne minden eddig szórványosan közlött s ujabban gyűjtött és gyűjtendő székely szók, és szótármódoknak mennél teljesebb gyűjteménye a szók lehető teljes és hű értelmezésével, hazájok megjelölésével stb. E gondolat érvényesítését annál szükségesebbnek tartom, minél bizonyosabb, hogy a székely tájszavak megjelölése, értelmezése, s bírálatára nézve, a nagy szótár, e magyar nyelvészeti collossalis mű is, igen hiányosan, s mondható éppen nem oldotta meg a földadat.

Ily előzmények után és viszonyok közt a „Vadrózsák”, e szándékolt általános nyelvkincstár, eszékel népköltési encyclopaedia, nem lehet megint csupán kezdeményezés, főleg a mi a tájszótárt illeti; hanem mennél teljesebb és hűbb kiegészítése, kiigazítása s tisztázása mindannak, a mi eddig téve van, mindannak, a mi e monumental és nagy népszerűséget nyert vállalat érdekében a szerkesztői központnál s a Székelyföld minden részében teendő.

Mondám: minden részében; s nem is hiszem, hogy Kriza, midőn nagy és jeles vállalatának eszméje agyában megfogamzott, egyszersmind ne gondolt volna az eszközök, s ügybarátokra is, kiknek segítségével eszméjét

széltünk úgy fölé, mint a francziák Bonaparte föl; soha sem beszéltünk az ő éles látásáról, vagy képletesen szólva sasszeméről, az ő ellenállhatatlan lángelméjéről, mintha csak ezek lettek volna a mi boldogságunk eszközlői. Soha sem tévesztettük el szem elől az önbecsülést. Értettük, hogy mi, Isten segédelmével, saját bátorságunk, saját erőnk és bölcsességünk által fogunk szabadok lenni e nagy és nemes szellemű emberek lelkesítő és vezérlő befolyása alatt. Washington kiváltképpen magas szto erkölcsi tulajdonságai által szolgált nekünk. Őt illeti az a megkülönböztetett tisztelet, hogy vezetője volt egy forradalomnak, úgy, hogy bár a legkisebb kétséget vagy a legparányibb aggodalmat ébressze fel szándékainak mocskoltalan tisztaságára nézve. Ővé vált a dicsőség, hogy legfényesebb nyilatkozata legyen annak a szellemnek, mely az ő hazájában uralkodott, s ilyen módon lön ő a tetterőnek forrása, az egységnek kapasa, a bizodalomnak központja egy felvilágosult népre nézve. Egy olyan forradalomban, mint a franczia-országi vala, Washington semmi sem lett volna; mert az a rokonszenv, mely közte és polgártársai között megvolt, és a mely hatalmának útka vala, nem lett volna meg itt. Egy olyan ösztönnel fogva, mely nem csak, neveztük mi Washington, hálás tisztelettel, hazája atyjának, de nem szabadítójának. Egy olyan nép, melynek szabadítóra van szüksége, mely nem bírja saját szívében a szabadságnak kezességét és zálogát, még nincs elkészülve arra, hogy szabad legyen.

(Vége következik.)

TÁRCZA. ÉSZREVÉTELEK

Bonaparte Napoleon élete és jelleme fölöl.

Channing (olv. Csenning) E. W. után angolból.

(Folytatás.)

Hogy eshetett meg az, hogy a zsarnokság így diadalmaskodott? hogy azok a remények, melyek el mi a francia forradalmat üdvözöltük, így szétfoszlottak? Hogy egy bitorló a szabadság fájának utolsó gyökereit is kiszaggatta, s helyébe a zsarnokságot ültette? Ennek főokát nem messze kell keresni, s nem lehet a szabadság barátainak eléggé gyakran figyelmükbe ajánlani. Franciaország törekvései roszszul ütöttek ki, mert hiányzott benne a szabadságra való erkölcsi előkészület, mely nélkül amannak áldást biztosítani nem lehet. Nem volt megérve arra a jóra, melyet kérészt. Romlottabb volt, hogy sem szabad lehessen. Franciaországnak mindenesetre nagy politikai tudatlansággal kellett küzdenie, hanem ha ez a tudatlanság mély erkölcsi romlottságokkal nem lesz vala kapcsolatban, mégis szabad intézkedésekhez jutott volna. Erkölcsi állapotja nem engedte meg neki, hogy szabad lehessen, s most különösen tetszik előtűnni, hogy valaha várbattuk Franciaországtól, hogy ő ezt a jót állandólag megnyerhesse. Hogy várhattuk, hogy olyan szabadság, melynek egyik legfőbb apostola a szivtelen, gúnyuló Voltaire vala, győzedelmre jutasson? A francia

valósítandó vala. Bátrak vagyunk kérdeni, vajon ez érdekében elégséges volt-e neki jobbra kolozsvári közvetlen környezetével, mely jelesen ugyan, de csak egy pár vidéket képviselt, beérnie? Nem kellett volna-e s kelle minden székben ügybarátokra tenni szert? Nem is hiszem, hogy ez érdek szempontjából hiányoznának seholy Székelyföldön s így Csik-, Gyergyó- és Kászonban sem „oly édes anyanyelvüket szerető honbarátok”, kik a nép e kincseit kiaknázni s kellő utasítás és figyelemztetés folytán azokat illető helyre beszállgatni készek lennének. Ha a t. cz. szerkesztő ur ama vidékeken előlegesen nem jelentkezett ügybarátokkal nem rendelkezett vagy rendelkeznek is, a t. cz. szerk. ur ismert neve, népszerűsége, magas állása s az érvényesítendő közügy mindenütt elég odahatással bírának, hogy a megkeresettek vagy felhírtak honfiai kötelemüket a személyes elkötelezettség szíves indulatával teljesítsék. A ft. szerkesztő urnak ama tisztán katolikus kontinensen is ajánlhatnám a következő t. cz. tényezőket: A Kolozsvárt levő csikszéki urak, mint például Endes Gábor, jogakadémiai tanár ur, az ott tanuló komolyabb gymnasiumi és akadémiai fiatalság, az erdélyi lapok Csik-Gyergyó- és kászoniek értesítői, kiket az illető szerkesztőségek jelölnek ki; Fel-Csikből Sánta Imre, szent-miklósi esperes, Keresztes Márton, nagy-boldogasszonyi plébános; a csik-somlyói gymnasium tanárai: például: Both Ferencz, Madár Imre, Eltes Elek; Al-Csikon Nagy Lajos sz.-györgyi esperes, Ráduly Ferencz sz.-mártoni plébános stb. urak lehetnének ez érdemben megkeresendők.

Imecs F. Jákó.

Különfélék.

— Kikülű meg yéből írják nekünk, hogy az ottani tisztségi székely rég függőben levő kérdésének, s a megyei utak érdekében tett tisztségi intézkedéseknek pontos megvizsgálására kormánybiztosként k. kormányzati titkár Hajós János küldött ki. Ohajtanók, hogy mindkét ügy a megye közönsége és birtokos osztály érdekében oldatnék meg.

— A napokban az itt állomásozó cs. kir. gy. ezred egyik fiatal had-apródjá tornázás közben oly szerencsétlenül bukott le, hogy rögtön meghalt. A mult vasárnapra viradólág pedig az itteni sétaterén egy köztűzér bolteste találtatott, a ki saját kezűleg vetett véget életének.

— A bécsi Reichsrath m. pénteki ülésében Mensdorff külügyminister Popea interpellációjára, a török porta által felmondott legelési-szerződést illetőleg felelt; a török kormány a nevezett szerződés meghosszabbítását a bevándorló cserkeszek letelepítése miatt tagadta meg; a legelők kiürítésének augusztus 23-ig meg kell történni. A kormány azonban nincs abban a nézetben, hogy a mokányok e miatt kivándorlása kényszerítvék, mert az erdélyi juhás gazdák a fennálló kötmények értelmében juhnyájukat a dunai-fejedelemségekben ezután is legeltethetik.

— Ő Felsége leutazása Pestre — ugymond az „Ost-D. P.” is — most már elhatározott tény; de, minthogy csak versenylátogatás, minden hivatalos politikai jellegből kivételtetnek. Magyar részről — jegyzi meg az idézett lap — éppen e körülmény örömmel fog üdvözölni, mert a Fejedeleme a legjobb alkalmat nyújtja, hogy minden ministerialis kíséret nélkül jelenjék meg Magyarországon.

— A mult szombat a magyar gazd. egyesület igazgató választmányá rendkívüli ülést tartott, mely az ő Felsége üdvözlését s meghívására Bécsbe utazandó küldöttséget megválasztotta. A küldöttség elutazásának batárnapját jövő vasárnapra vagy keddre szándékolják kitűzni.

— A „Neue freie Presse” czimű bécsi hírlapnak azt táviratozzák Pestről, hogy Deák Ferencz kijelöltetése az akadémia küldöttsége közé még csak discutáltatik, de eldöntve nincs. A „Pesti Hírnök” teljes bizonyossággal véli állitbatni, miszerint Deák Ferencz baráti körben oda nyilatkozott, hogy ily megtisztelő küldetést nem csak az akadémia, hanem a gazdasági egyesület részéről is örömmel hajlandó elvállalni.

— A bécsi egyetem fekete tábláján pénteken a következő felhívás volt az egyetemi facultások dékánjai által felszegezve: „A magyar egyetemi hallgatók urak ezennel tisztelettel felszólítanak, a magyar tudós társaság küldötteinak, Lónyai, Korizmic, Deák, Paner és Zsoldos uraknak fogadtatásában résztvenni. Az érkezés napja, s az összejevetel helye majd tudtul fog adatni.” — Ez öröndetes és hazafias intentio azonban még kissé korai — teszi hozzá a „P. H.” — Ugyanis gróf Dessewffy Emil, ki a küldöttséget vezetni fogja, még gyengélkedve távol jóságán van, — s még e küldöttség menetelének batárnapja nincsen tudva, — s ennél fogva mindenesetre meg fog előzteni a magyar gazdasági egyesület küldöttsége által, mely e napokban induland.

— Ő Felsége Pestre utazása napjaul egy általában jun. 6-dikát emlitik. Ő Felsége Buda-Pesten 3, más tudósítások szeriut 8 napig időznék. A budai kir. palotát ő Felsége fogadására rendezik már. A „Pesti Hírnök” úgy hallja, hogy ő Felsége Pesten időzése alatt az erdélyi orsz. gazd. egyesület részéről is küldöttség fog Pesten megjelenni.

— Császárné Ő Felsége nyolcz hétre Ischelbe utazik, és így nem jó Pestre.

— A katonai törvényszékek Magyarországon, mint több helyről megegyezőleg jelentik, jövő hó 1-jén fognak megszüntetni.

— Pesten abban a nézetben vannak némelyek, miszerint alkalmoszerű lenne Ő Felsége ott léte alatt József főherczeg nádor szobrának ünnepélyes felállítását eszközölni.

— A „P. L.” a legilletékes helyről kapja azon hírt, hogy a magyar tud. akademiának idei nagygyűlése aug. 19-kén fog megtartatni, egybekapcsolva az akadémia új palotájának ünnepélyes megnyitásával. Az igazgató tanács az elnök által jun. 12-re hivatott egybe, hogy az e célra szükséges előkészületekről értekezék.

— Az idei pesti löversenyek, mint már említettük, junius 7, 9 és 11-kén fognak megtartatni.

— A pesti állatkert részvénytársulat utóbbi bizottsági ülésében az elnök dr. Szabó József ur jelenté, hogy a városligetben létesítendő állatkert illetőleg az építési, valamint a park és tóasági tervek már mind elkészültek. Ennek következtében elhatároza a bizottság, hogy a munkálatok átvételére a napokban csöddött fog hirdetni.

— Egy angol lap azon hírt hozza, hogy Donato, a Pesten is üsmert fellábu spanyol tánczos meghalt.

Politikai hírek.

Francziaország. Páris, máj. 20. A „Köln. Ztg.” írja: Átalán sajnálják a császár távollétét a jelen pillanatban, és annál inkább, miután nem mernek semmi nagyobb horderejű rendszabályokhoz nyulni. Azon aggodalmak, melyeket itt az amerikai ügyet illetőleg táplálnak, és melyek nem csekélyek, a mai bürzen igen jelentékeny baisse által nyilatkoztak. Különösen sokat vesztett a mexikói kölcsön, körülbelül 3 frankot. Természetesen nem elégsznek meg a mexikói toborzó irodákkal Északamerikában és azon kölcsönrel, melyet Juarez Newyorkban vett volna fel, hanem még hozzátesszik, hogy Miksa császár meggyilkoltatott. A Londonban uralkodni látszó hangulat természetesen szintén nem maradt befolyás nélkül az itteni bürzre, habár az állam-papírok tegnapi esése azon alaptalan hír által lett előidézve, hogy Afrikában merénylet követtetett el. Ha tehát minden, a mit ma a bürzen elbeszéltek, hamis és tulzott volt is, még sem lehet azt hinni, hogy a dolgok állása egészben véve igen rózsaszínű volna és a jövőben csekély bizalmat lehet helyezni. — Napoleon herczeg beszéde természetesen szintén befolyást gyakorolt a kedélyek nyugtalanítására, annál inkább, miután a mai „Moniteur”, mely tudósítást közöl az ajaccioi ünnepélyről, azt meg sem említi. A francia sajtó hangja mindinkább sürgetőbb lesz, kívánván, hogy oly hamar mint lehet, ha drágán is, de becsületes módon, jvége vessessék a mexikói expeditionak. Az „Opinion Nationale”, „Avenir National”, „Presse” valamint a tekintélyes „Progres de Lyon” is teljesen egyetértnek, hogy még pénzügyi áldozattal is, oly helyzetbe kell hozni a mexikói császárt, hogy a francziák segítségét nélkülözhesse. Különösen Clement Davenport, ki az utóbbi időkben Mexikóban járt, írja: „Mexiko legjobb védelme abban áll, ha tisztán amerikai kormány létezik ott, és nem sérti a Monroe elméletet. Ez uton tán eljuthat oda, a hol a brasíliai császárság van, különben folyvást czélja lesz minden megtámadásnak. Ha a mexikói császárságot belől veszély nem fenyegeti, akkor aggodalom nélkül elhagyhatják a francia hadak, ha eszközözt nyújtottak a császárnak kormánya szervezésére: a mi tisztán csak pénz-kérdést képez; ellenben, ha a császárságot kívülről fenyegeti veszély, akkor legtanácsosabb lesz, onnan rögtön visszavonulni. A „Presse” ismételve sürgeti Mexiko odahagyását. Napoleon herczeg hasonló tanácsot adott, s tán legjobb volna azt elfogadni.

Olaszország. Florencz, máj. 16. A „Nazione” írja, hogy a király élénk szavakban fejezte ki meglegedését az ünnepély szónoka, Guilian tanár irányában. Midőn Guilian azt felelé, hogy Olaszország iránti szeretete hálával és tisztelő csodálással tölti el annak elismeréseként, a mit a király a nemzeti ügyért tett, a király ezt mondta rá: Tettem a mit tehettem, s kész vagyok még a többi is megtenni. Erre a tanár így szóla: Felség! Legyen Isten áldása felséged kardján! a király pedig ezt válaszolá: Az igazság és Olaszország ügyében huztam azt ki — A tegnapi zenészi és szavalati akademiában, mely a philharmoniai társaság teremében tartatott, egyebek közt Ristori felolvasta Hugo V. levelét, s bizonyos Foucher „Francziaország nevében” tartott beszédet, melyben kinyilatkoztatta annak szükségességét, hogy Olaszország nem sokára és valósággal egy és szabad legyen az Alpeseektől Adriáig; a mi Francziaországnak is legnemesebb ohajtása, mivel Franczia- és Olaszországnak egyesülten feladatuk, az emberiség polgárisodását előmozdítani. Az olasz zászlónak nem szabad többé Francziaország zászlójától elválni; együtt kell azoknak háromszínüket kibontani, a szabadság és haladás ösvényén; mert közös a veszélyük és közös a dicsőségük, miután az ő szent szövetségük vér-eskü, és vér-pécset által erősítettett meg Magenta és Solferino mellett. — A „G. del popolo” beszél, hogy Victor Emanuel a munkások küldött-

sége egyik tagjáról, kinek mellé a Goito melletti csatában nyert érdemjel díszíté, beszédbe ereszkedett ezt mondá: „Barátom! egy szép napon majd megint el kell azt a nótát muzsikálnunk.” — A „Kölnische Zeitung” levelezője írja: Hosszas tárgyalások után úgy látszik, hogy végre hajlandó a kormány kölcsönös ajánlatokat tenni, melyekkel Vegezzi fogna Rómába visszamenni. A legnagyobb titokban foly minden, mert a kormány csak a végrehajtott ténnyel szándékozik a közönség elé lépni. Valószínű, hogy a Rómával folyamatban levő alkudozások végett az új parlamenti választások elhalasztatnak. Mert úgy lehet, hogy vagy huzamosabban fognak az alkudozások tartani, vagy rögtön megesebnek a kiegyezkedés, s aittóltan tanak, hogy mind a két esetnek káros befolyása lehet a választásoknál a kormány érdekére. — A „Perseveranza”-nak írják: Victor Emanuel király több véleményeit, kik Florenczbe jöttek, magánkihallgatáson fogadott. A remény szavaival biztatta őket és élénk érdekeltséggel tudakozódott mindenről, mi Velenzét illeti. A rendesen jól értesülő „Unita Cattolica”-nak megírták, hogy Antonelli bibornok Vegezzivel folytatandó értekezéséhez a következő szavakat bocsátá előre: „Uram! Mielőtt a tárgyról kezdenék szólni, jó lesz kölcsönös helyzetünkre nézve tisztában lennünk. Kérem önt, hogy egész alkudozásunk alatt ne tekintsen engemet, sem ő szentsége államtitkáranak, sem a római szent egyház bibornokának, hanem egyszerűen katolikusnak, a ki önnel, mint katolikkussal, oly dolgok felett egyezkedik, melyek az olaszországi egyház dolgaira vonatkoznak. Így fogunk egymással alkudozni, s én remélem, hogy ezen igen egyszerű minőség sikeressé fogja tenni viszonylatainkat. Mondják, hogy Vegezzit nagyon megörvendezteté ezen nemes öszinteség s ő is igyekezett hasonlóan viszonzni azt. A kölni lapnak írják: A londoni olasz követ marche-se d’Azeglio Turinba érkezett, Lamarmora tábornokkal értekezett; felvilágosítást adván Anglia hanglegetaról a fenforgó viszonyok fölött. Russell gróf és Palmerston lord igen roszeják, hogy az olasz kabinet ezen alkudozásokba bocsátkozott. Itt azzal mentegetőznek, hogy ugy sem lesz a dologból semmi. A ministerek engedékenyek, s a lapok terjesztik, hogy Sanfront tábornok, a király személyes megbízottja, Bécsben alkudozik, míg Cialdini Madridban működik. Bach, Pacheco és Sartiges már rég ezen irány felé törekszenek, mint az itteni, néha jól értesült egyének mondogatják.

Orosz- és Lengyelország. Varsó, máj. 21. A Gácsország felőlü batárság nagy hadseregi táborát ábrázol ezen tavasszal. 1863. tavaszán a lengyel hadcsapatok táboroztak ezen batár hosszában, onnan kezdenők meg a harezot. 1865. tavaszán orosz ezredek várják ugyanott az ellenséget, harezra kész állapotban. De micsoda ellenséget? Tudva levő dolog, hogy jelenleg a mi lengyeleinknek nem lehet újra hozzá fogni a harezhoz; az is bizonyos, s erről az orosz kormány legalább ugy meg van győződve mint az osztrák, miszerint, Galiciában most új szabadsapatoknak semmi nyoma. Kicsoda tehát azon ellenség, a kire az orosz csapatok éppen a gácsországi határnál lesnek, vagy a kit ott keresnek? Kérdés dolog az. Itt azt beszélük, hogy a lengyel kérdés új, egészen váratlan phasisba lépett és csak most indult megoldatásának, melyet Oroszország egy maga, minden idegen beavatkozás nélkül vesz magára. Ezen versio szerint tehát a csapatok összpontosításának czélja az, hogy Oroszország biztosítani akarja magát a lengyel kérdés megoldása ügyében, nehogy Austria alkalmatlanságot csináljon neki. A csapatok felállítása idejében esik a szabadelvű Milutinnek véletlen, váratlan küldetése Varsóba. Milutin tegnap érkezett meg, a nélkül, hogy Berg gróffal, a helytartóval, ki azelőtt Vilnába, illetőleg Sz.-Pétervárra elutazott, találkozt volna. — Elgondolhatni, hogy itt nyugtalan kíváncsisággal várják a bekövetkezendő dolgokat, melyek bizonytalan állapotunknak véget vetnének. A feszült kíváncsiság annyival inkább általános, minthogy e pillanatban tömegesen átvál vannak Sz.-Pétervárról azon lengyel egyének, a kik rendesen jól és helykorán értesülve szoktak lenni az orosz kormány czéljai felől; s így még csak megközelítő adataink sincsenek.

Amerika. New-York, május 9. Johnson elnök egy pensylvániai küldöttséghez következőleg szólt: „A zendülés kitörése óta iparkodtak itt amott azt bizonyitgatni, hogy ez csak elvek harez: melyeknek fegyverbatalommal kellett végre érvényt szerezni. Ha ez a vélemény megállapítható, akkor vége van minden kormányzásnak, mert nincs olyan kérdés, a miből pártvitát ne lehetne támasztani, s ha ez bármilyen alakot venne is föl, elvégre a leggyőzött fél nem volna más, mint legyőzött fél, a nélkül, hogy valami bün maradna rajta. Én azonban azt mondom, hogy a hazaárulás a legnagyobb bün a törvény előtt, s ezt nem bosszúból mondom, de nyugodt meggondolásból. Ezeren, kik kényszerítve voltak részt venni a zendülésben, nem oly bünyösök, mint a kik kényszerítették őket; azoknak azt mondom: „Kegyelem, kímélet fog veletek történni, visszanyeritek saját kormányotokat.” De azoknak, kik őket elcsábították, kik a nemzet életét megsemmisíteni törekedtek; azt mondom: „legkeményebb büntetés vétkeitekért!” Az igaztalan kímélet is véték. Az én jövőndö politikai életemhez megtalálni a kulcsot multamban. Egész életemben

a nagy néptömeg javát előmozdítani törekedtem, ha ez demagogia, úgy én demagog vagyok. Volt egy nagy egyeduralás, a rabslogatartás, s ezen alapult egy aristocratia. A rabslogatás egyeduralmai megakarták bukztatni a kormányt, s a kormány megbuktatta az ő egyeduralágukat. A kormánynak kell az intézmények fölött állani, nem az intézményeknek a kormány fölött. Innen eredt az én küzdelmem az aristocratia ellen. Én tisztelek egy bizonyos aristocratiát, a szellem, az erény, az érdem aristocratiáját: a becsületes ipar, az ország segélyforrásait kifejlesztő munka aristocratiáját. Egyebet nem tudok jövőndö politikámul mondani.”

A republikanus lapok roszeják a mexicói kivándorlásra való toborzást. S ezt a democrat-pártiak róják fel, mely szeretné az Uniót európai háboruba keverni. A Courier des Etats Unis egy távirányt közöl Washingtonból, mely szerint, ha a kivándorlási terv nagy méreket találna felvenni, Johnson a semlegességi törvény által fogna elejét venni.

Newyork, máj. 13. (Különféle hírek.) Valamennyi confoederált tábornok seregestül együtt megadta magát az Uniónak, Kirby kivételével; ki Luisianában és Texasban készal. Ez által időt akar nyerni a futó kormánynak, hogy a Texasi batárt elérhesse. Az északi u kormány nagy csapatokat küld Kirby elfogására s a Ri Grande melletti határok megszállására. A szövetségi seregek minden főpontot megszállva tartanak, s úgy találják, hogy az Unió iránti rokonszeny nagyobb a déli államokban, mint bitték.

Grant és Sherman hadseregei megérkeztek, Washingtonba. Az elnök szemlélt fog főföttük tartani s aztán elbocsátatnak bazájukba. Mexicói ügyben a kormány szigorú semlegességet tartand föl, s a kivándorlóknak csak fegyvertelenül engedi meg a mexicói határ átlépését.

A fegyverkiviteli tilalom megszüntettetett, s ha Mexicó felé is akarják szállítani, azt a kormány nem akadályozza meg.

Jefferson Davis megpróbálta már Georgián, Alabamán, Mississippin és Luisianán át Texasba menekülni. Stoneman sarkában van; a Rio Grande erősen megszállva, aligba menekülhet.

Juarez pártja s a mexicói republikanusok nagyban működnek az imperialisták elleni harc megkezdésére. E szerencsétlen országban bizonyosnak tartható a polgárháboru újra kitörése. A „feketék” (clericális párt) ismét áskálódnak az idegen uralom ellen, a hogy ők nevezik.

Ujabb. A „Pester Lloyd” írja: Deák Ferencz ma, máj. 27-én, veszélyesen megbetegült sógora látogatására utazott; a löverseny idejére visszatérnd Pestre.

— Varsó, máj. 23. Milutin ur, az itteni diplomatiai irodának Szentpétervártól kelt decretumot adott át, mely szerint 460 egyénnek, kik névszerint megnevezetnek, föltétlen hazatérhetési engedély adatik.

— Madrid, máj. 23. A „Politica” erősíti, miszerint a kormány jegyzéket intézend a portugál cabinethez, melyben panaszt tesz a felett, hogy nyilvános aláírás engedtetett meg az april 10-ki zavargások áldozatainak javára.

— Madrid, máj. 25. A követkamarában a külügyminister nyilvánítja, hogy a budgetben a Turinban lakó spanyol követség költségvetése előfordul, mert a budget készítése idejében Victor Emanuel király még Turinban lakott, azonban a ministeri tanácsban a követ tartózkodási helyéről határozat még nem hozatott. Nyilvánítja továbbá, hogy a II. Ferencz király melletti követség fizetése megszüntetett.

— Páris, máj. 24. A Rómávali alkudozások sikeres voltáról többé nem forog fenn kétség, miután Olaszország mindent megadott. — A császár csak jun. 12-én érkezik meg.

— Páris, máj. 25. Grammont herczeg nem vett utasítást, hogy Napoleon herczeget demontirozza.

— Páris, máj. 26. A nyugtalanság a mexikói tudósítások miatt folyton foly, s a császár gyorsított visszaérkezését várják. Valósul, hogy Didelot admiral szigorú utasításokkal a Csendes tengerre küldetik. Napoleon hg százezer és százezer példányban nyomtatja ajaccioi beszédét. Saint-Nazaire-ben a porosz kormány számadására négy panczélos fregat épül, 30 millió frank költséggel.

— London, máj. 26. Havannah-n át érkezett mexikói hírek jelentik: A juaristák bevették Portanát s Moreliát, a belga legióból háromszázan elfogattak s föbelövettek. Nehány kisebb francia hadoszta megverte. Juarez ministereivel s a congressussal Chihuahuaiban tartózkodik. Proclamatiojában kihirdeti, hogy a juaristák megtorlást fognak gyakorolni a francziák által leöletett foglyokért. Amerika győzelmei egyszersmind Mexiko függetlenségének győzelmei is.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

